

Aan de Minister van Justitie
door tussenkomst van Raadsadviseur

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling : Staf
Contactpers. :
Doorkiesnr. : 088-7871020
Datum : 20 maart 2012
Ons kenmerk : 130-2.08
Uw ref. : 13014/11/5
Onderwerp : Reactie op het conceptwetsvoorstel implementatie richtlijn vertolking en vertaling

Excellentie, geachte heer Opstelten,

De Raad voor Rechtsbijstand maakt graag gebruik van de consultatiemogelijkheid op het conceptwetsvoorstel implementatie richtlijn vertolking en vertaling rechtsbijstand en bedankt mevrouw Boerlage voor het verlengen van de termijn daarvoor tot 21 maart 2011.

Algemeen

1) De Raad beschouwt het als een positieve ontwikkeling dat bij de wettelijke vastlegging van de rechten van verdachten in het strafproces nu aandacht wordt gegeven aan het beschrijven van het recht op vertolking en vertaling. Dit recht is van groot belang voor verdachten die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen en voor verdachten die niet of zeer gebrekkig kunnen horen of spreken.

Essentieel is dat de noodzaak van in het inschakelen van een tolk resp. een doventolk vroegtijdig wordt onderkend en dat daarop vervolgens adequaat wordt geacteerd.

Het conceptwetsvoorstel (Memorie van Toelichting, p. 11) gaat er terecht van uit dat de politie in gevallen waarin dat nodig is steeds een tolk oproept en dat het OM dat in volgende fasen doet. Terecht wordt geconcludeerd dat tolkentelefoon en videoconferentie in een aantal gevallen effectieve hulpmiddelen kunnen zijn voor verwezenlijking voor het recht op vertolking.

2) Volgens het wetsvoorstel (artikel 28, derde lid) is de raadman verantwoordelijk voor het oproepen van een tolk als dat voor het overleg tussen hem en de verdachte nodig is. De praktijk in dit kader is ermee gediend indien de politie bij de piketmelding steeds zo nauwgezet mogelijk aangeeft wat voor tolk nodig is (vereiste taal / gebarentolk).

Centraal kantoor Utrecht

Croeselaan 15 • 3521 BJ Utrecht

Postbus 24080 • 3502 MB Utrecht

Tel. 088 - 787 10 00 • Fax 088 - 787 10 90

Internet www.rvr.org

4) De Raad ziet het als een procedureel juiste keuze dat het OM, resp. het gerecht oordeelt over een verzoek tot vertaling van processtukken (zie voorgesteld artikel 32a in het conceptwetsvoorstel).

De Raad vraagt aandacht voor de vertaling van in een vreemde taal opgestelde stukken waarover de verdachte beschikt en die niet tot het procesdossier behoren. De raadsman kan de Raad op grond van de Uitvoeringsregeling subsidie vertaaldiensten 2009 van de Raad voor Rechtsbijstand een verzoek doen om deze stukken tot een maximum van 2500 woorden te laten vertalen. Artikel III van het conceptwetsvoorstel brengt met zich mee dat deze kosten ten laste van de verdediging komen. De Raad vraagt zich af of dit wel zo kan worden bepaald. In de praktijk komen de kosten dan immers vaak voor rekening van de advocaat. Zou dit zo niet kunnen worden bepaald, dan bepleit de Raad om bij wet te regelen dat ook voor dergelijke stukken een verzoek tot vertaling bij het OM, resp. het gerecht kan worden gedaan.

5) De Raad heeft er nota van genomen dat in het conceptwetsvoorstel voor het laten vertalen van teksten een beperkte insteek is gekozen.

Nadere afweging vraagt volgens de Raad de vertaling van de strafbeschikking. De Raad vraagt zich af of die, ook in gevallen waarin geen verzet wordt aangetekend, niet vertaald zou moeten worden. De Raad vraagt u tevens stil te staan bij andere vormen van buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten: de zogenoemde ZSM aanpak. Net als geldt voor het politieverhoor, zal een verdachte vragen, mededelingen en voorstellen van OM en politie die hem in het kader van ZSM worden gedaan, moeten kunnen begrijpen en ook hiervoor kan vertaling resp. vertolking van belang zijn.

Kwaliteit van tolken en vertalers

6) Hoewel artikel 28 Wbtv al regelt dat in strafzaken een beëdigde tolk/vertaler moet worden ingezet, geeft de Raad ter overweging mee om in die gevallen waar justitiële instanties (politie, rechtbank, OM, KonMar) zorgdragen voor inzet van een tolk of vertaler, in de passages uit dit wetsvoorstel nadrukkelijk van een beëdigde tolk of beëdigde vertaler te spreken.

7) In het verlengde van deze opmerking wijst de Raad erop dat artikel 28 Wbtv opdrachtgevers verplicht een beëdigde tolk of vertaler in te zetten. In onderhavige zaken kan het echter van waarde zijn om zelfs nog verder te gaan en een gespecialiseerde 'tolk of vertaler in strafzaken' in te zetten. De Raad geeft ter overweging mee de afnameplicht uit artikel 28 Wbtv op deze wijze aan te passen of deze aanvulling anderszins vast te leggen.

Op dit moment zijn deze specialisten in het Register beëdigde tolken en vertalers al herkenbaar aan hun opleiding (de taalgebonden SIGV-opleidingen voor gerechtstolken en juridisch vertalers). Naar verwachting zal het register vanaf het voorjaar van 2012 ook te doorzoeken zijn op de specialisatie tolk of vertaler in strafzaken.

Een dergelijke maatregel sluit aan bij overweging 32 die stelt dat de lidstaten de mogelijkheid hebben om de in deze richtlijn vastgestelde rechten uit te breiden, om ook in situaties die niet in deze richtlijn aan bod komen, een hoger beschermingsniveau te bieden.

Ook artikel 2, lid 8 en artikel 3, lid 9 van de richtlijn bieden goede aanknopingspunten hiervoor: 'Vertolking, respectievelijk vertaling die overeenkomstig dit artikel wordt verstrekt, is van voldoende kwaliteit om het eerlijke verloop van de procedure te waarborgen, met name door ervoor te zorgen dat de

verdachte of beklaagde geïnformeerd is over de zaak tegen hem en in staat is zijn recht van verdediging uit te oefenen.'

De Raad is er daarnaast van overtuigd dat een gespecialiseerde strafrechttoolk op tal van onderdelen meerwaarde heeft voor het strafrechtelijk proces. Door zijn extra kennis en vaardigheden kan hij een positieve invloed hebben op de kwaliteit van de strafrechtelijke procedure en dus van de uitkomst van die procedure. Daarnaast verlopen de procedures waarbij tolken nodig zijn in de regel sneller indien de tolk beter is toegerust op zijn taak. Daarmee dalen niet alleen de kosten van de tolkdiensten (die immers op basis van een uurtarief worden gefinancierd), maar ook de kosten van alle andere bij de procedures betrokken beroepsbeoefenaren zoals een of meerdere rechters, een griffier, de officier van justitie, de advocaat, de bode, etc. Ter onderbouwing hiervan wijst de Raad op het simpele gegeven dat een tolk die simultaan kan vertalen en in het bijzonder in de fluistermodus, de helft minder tijd nodig heeft om de verdachte/beklaagde te informeren over het pleidooi, getuigenverhoren, het requisitoir, de uitspraak en alle andere onderdelen waarin de verdachte/beklaagde geen actieve rol hoeft te vervullen. Indien consecutief moet worden getolkt dienen de sprekers elke twee of drie minuten te pauzeren om de tolk vervolgens de gelegenheid te bieden het gesprokene in de vreemde taal weer te geven.

8) In overweging 21 en artikel 2, lid 4 van de richtlijn wordt gerefereerd aan een procedure of mechanisme om te controleren of de verdachte of beklaagde de taal van de strafprocedure spreekt en verstaat en of hij de bijstand van een tolk nodig heeft.

In het wetsvoorstel is hierover niets opgenomen. Nederland kent deze voorziening al in de vorm van de 'Aanwijzing bijstand van tolken en vertalers in het opsporingsonderzoek'.

Deze aanwijzing bevat onder 2.4 Taalkeuze ook opmerkingen over de vreemde taal waarvoor een tolk wordt ingezet. Uitgangspunt dient daarbij volgens de Raad de justitiebrede taallijst te zijn die ook ten grondslag ligt aan het Register beëdigde tolken en vertalers.

Deze lijst is niet uitputtend maar kan worden aangevuld naar gelang er behoefte is aan vermelding van aanvullende talen. Naast een eenduidige voorkeursnaam bevat de lijst, om misverstanden te voorkomen, ook bekende synoniemen van een taal. Daarmee wordt bijvoorbeeld voorkomen dat een opdrachtgever tevergeefs zoekt naar een tolk Surinaams terwijl die taal als Sranang Tongo is het Rbtv als voorkeurstaal is opgenomen.

De Raad pleit ervoor de aanwijzing op dit onderdeel aan te vullen.

In sommige gevallen is het lastig om vast te stellen welke taal de verdachte of beklaagde spreekt. En dus ook om een adequate tolk in te zetten. De Raad bepleit inzet van aanvullende instrumenten zoals een lijst met veel voorkomende land- en/of taalaanduidingen in de betreffende taal en het daarbij behorende schrift beschikbaar te stellen.

9) Overweging 24 vereist dat de lidstaten zorgen voor controle over de adequaatheid van de verstrekte vertolking en vertaling, wanneer de bevoegde autoriteiten in een gegeven geval gewaarschuwd zijn. In het wetsvoorstel wordt hierop niet ingegaan. Wellicht kan volledigheidshalve worden verwezen naar de bepalingen rond klachten uit de Wet beëdigde tolken en vertalers.

In de praktijk blijkt dat veel opdrachtgevers er niet voor kiezen om slechte kwaliteit via een klacht aan de kaak te stellen. Zij kiezen voor andere opties zoals het niet langer inzetten van de betreffende tolk/vertaler. Daarmee kan een slecht

functionerende tolk/vertaler echter schade berokkenen in andere procedures. De Raad pleit er op deze plaats voor om de implementatie van deze wetgeving te gebruiken om het gebruik van de klachtenprocedure te stimuleren.

10) Artikel 2, lid 5 en artikel 3, lid 5 van de richtlijn omvatten de verplichting ervoor te zorgen dat verdachten of beklaagden een klacht kunnen indienen tegen een tolk of vertaler indien de kwaliteit van de vertolking of vertaling onvoldoende is. In de Wbtv is voorzien in een landelijke afhandeling van klachten over beëdigde tolken en vertalers. Het Besluit Uitwijkljst Wbtv (Staatcourant 23956 van 30 december 2011) regelt dat ook tolken en vertalers die op de zogenaamde Uitwijkljst (op basis van artikel 3, lid 5 Wbtv) zijn geplaatst onder de werking van deze klachtenregeling vallen.

Indien het Rbtv en/of de Uitwijkljst Wbtv echter niet voorzien in een beschikbaar aanbod, mogen opdrachtgevers een andere tolk/vertaler inzetten. Deze personen vallen niet onder het regime van de Wbtv-klachtenprocedure.

De verdachte of beklaagde kan in deze gevallen een slechte vertolking of vertaling slechts aanvechten door beroep aan te tekenen tegen de uitspraak. Die procedure heeft echter verder geen gevolgen voor de betreffende tolk of vertaler. De klachtenprocedure uit de Wbtv is wel gericht op de positie van de tolk of vertaler. De Raad pleit ervoor in de wet- of regelgeving een voorziening op te nemen om klachten over tolken en vertalers die optreden in strafzaken, maar niet in het Rbtv of de Uitwijkljst Wbtv zijn opgenomen, in te dienen en te behandelen. Om te voorkomen dat de klachtafhandeling van deze groep tolken en vertalers afwijkt van de procedure rond Rbtv- en Uitwijkljst tolken en -vertalers, acht hij het wenselijk om de afhandeling van deze klachten op te dragen aan de Klachtencommissie Wbtv. Het spreekt voor zich dat de Raad ook bereid is hieraan mee te werken.

In tegenstelling tot de tolken en vertalers op de Uitwijkljst, is de Raad echter niet bevoegd sancties aan tolken en vertalers op de leggen bij een gegronde klacht. Deze sancties moeten dus anderszins worden vastgelegd, evenals de bevoegdheid ze op te leggen.

11) Artikel 6 van de richtlijn vormt een pleidooi om in de opleiding van rechters, aanklagers en justitieel personeel betrokken bij strafprocedures, bijzondere aandacht te besteden aan de bijzondere kenmerken van communicatie met bijstand van een tolk.

De Raad is er van overtuigd dat naast de kwaliteit van de tolk, juist de rol van andere betrokkenen in de communicatie met anderstaligen, van doorslaggevende invloed is op de communicatie.

Hij dringt er daarom op aan om de vrijblijvendheid rond dit onderwerp zoveel mogelijk te beperken.

12) In de richtlijn en het wetsvoorstel wordt in dit kader op diverse plaatsen gesproken over de moedertaal. Moedertaal is geen eenduidig omschreven begrip. Vaak wordt gerefereerd aan de taal die in de gezinssituatie wordt gesproken, of in het gebied waar iemand opgroeit. Ook de instructietaal waarin basisonderwijs genoten is, vormt vaak een maatstaf.

Migranten kunnen bijvoorbeeld op jonge leeftijd in verschillende taalgebieden hebben doorgebracht, of in verschillende instructietalen onderwijs hebben genoten. Tweede generatie allochtonen zijn thuis vaak in een vreemde taal opgevoed, maar hebben op school, via media en hun sociale omgeving ook de Nederlandse taal al jong geleerd. De Raad pleit ervoor om in de paragraaf Terminologie van de Memorie van Toelichting duidelijk te maken wat hiermee wordt bedoeld.

Raad voor Rechtsbijstand

De richtlijn en het wetsvoorstel spreken van talen waarin de verdachte of beklaagde kan worden aangesproken in die zin dat hij belangrijke informatie tot zich kan nemen. Het moedertaalprincipe is daarbij lang niet altijd maatgevend. Bovengenoemde groepen mensen beheersen waarschijnlijk meerdere talen voldoende om zich adequaat te kunnen verdedigen. Wellicht is het ook een optie dit begrip in zijn geheel te vermijden.

Tot besluit

De Raad ziet een ontwikkeling waarbij de rechten van verdachten op vertolking en vertaling in het strafproces worden vastgelegd als positief. De Raad is vanuit zijn verantwoordelijkheid en binnen zijn mogelijkheden graag betrokken bij de verdere ontwikkelingen en bij het nemen van de maatregelen die nodig zijn voor het invoeren van dit voorstel.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'M. van der...' followed by a large, stylized flourish.

03/23/2012 10:30 035